

Slutrapport

Projektet: "komplement till eller istället för kontaktfamilj/kontaktperson" – BALANS

TIDIGA INSATSER - Beteckning: 704-06-158113

Projektet "Komplement till, eller istället för, kontaktfamilj/kontaktperson", numera kallat BALANS, startade i november 2006 med utvecklingsmedel från Länsstyrelsen. Projektet har beviljats medel tom 2009-10-31.

Målgrupp

Målgrupp för projektet är familjer med barn/ungdomar i åldrarna 7-17 år där föräldrarna har svårigheter att klara sitt föräldraskap.

Projektets mål

- Att utveckla en modell som tar tillvara på och utvecklar familjens egna resurser.
- Att stärka familjens egen förmåga att kommunicera och hantera konflikter.
- Att hitta nya former för att ta tillvara på stadsdelens gemensamma resurser i det förebyggande arbetet kring barn- och ungdomar.

Bakgrund till projektet

En relativt stor grupp invånare i Farsta stadsdelsområde, varav många är barn och ungdomar, lever under svåra förhållanden såväl materiellt som socialt. Flera av dem är i behov av samhällets stöd. Det rör sig ofta om en sammansatt situation som i olika grad präglas av psykisk ohälsa, arbetslöshet, missbruk och andra problem. Tillsammans skapar det svårigheter att leva ett socialt fungerande liv och som ofta leder till ett utanförskap. I en del fall rör det sig även om människor som bär på ett socialt arv de har vuxit upp med föräldrar som varit beroende av socialtjänstens insatser och själva har de vid myndighetsåldern direkt gått över till ett liv med bidragsberoende och sociala problem.

Balans i livet riktar sig till barn/ungdomar och deras familjer och arbetet sker främst på hemmaplan. Det unika med "Balans i livet" är att barnen/ungdomarna ska förstå och känna sig trygga med att det ska ske en förändring i familjen genom att deras föräldrar även ges ett stöd i sin föräldraroll.

Under projektets första år inriktades rekryteringen mot familjer som ansökte och/eller beviljades bistånd i form av kontaktfamilj eller kontaktperson. Det som utmärkte dessa familjer var en svårare problematik än tidigare och en förändring i

familjesystemet var svårt att uppnå på grund av att det inte erbjöds något parallellt stöd till föräldrarna.

Det pedagogiska behandlingsprogrammet "Balans i livet" bygger på ett antal teman som utgår från konkreta frågeställningar och har som mål att stärka familjens egen förmåga att kommunicera och hantera konflikter. Ungdomarna och föräldrarna ges en möjlighet att på ett mer objektivt sätt se på förhållandet, det som fungerar bra och det som behöver förbättras.

Hur har resurserna använts

De Balansgrupper som pågått under åren har sett mycket varierande ut, det har varit grupper bestående av såväl mammor som pappor, tonårspojkar och tonårsflickor. Vid vissa tillfällen har föräldrar och deras ungdomar erbjudits parallella grupper vid andra tillfällen har enbart föräldrar eller ungdomar erbjudits verksamheten. Även arbetssättet i grupperna har varierat över tid och anpassats till de familjer som ingått i gruppverksamheten.

Under det tredje projektåret har vi fortsatt att utbilda fler gruppledare inom den nya familjestödsenheten och arbetat aktivt med att ta tillvara de gemensamma resurser som finns på stadsdelen för att snabbt kunna erbjuda familjen rätt insats.

Strategi för det förebyggande arbetet

Under projektets tredje år utarbetade förvaltningen en långsiktig strategi för det förebyggande arbetet inom barn- och ungdomsverksamheten. Syftet med strategin var att långsiktigt utveckla stödinsatser för barn och ungdomar på hemmaplan, att i bred samverkan utveckla det förebyggande arbetet inom stadsdelsförvaltningen och att effektivt använda de resurser som bidrar till att barn och ungdomar och deras familjer får rätt stöd i rätt tid och vid rätt tillfälle.

Stadsdelsförvaltningen har genom åren haft en relativt stor fritids- och fältorganisation. Öppna förskolor, parklekar och fritidsgårdar har funnits i de flesta områden inom stadsdelen men trots dessa insatser har trycket på individ- och familjeomsorgen fortsatt stiga. För att kunna förändra detta omorganiserades stadsdelsförvaltningens avdelningsstruktur under 2009 genom att all verksamhet riktad till barn och ungdom samlades inom en gemensam avdelning. De verksamheter som ingår är förskola, fritid samt individ och familjeomsorg (IoF) för barn och ungdom. Skälet till förändringen var att effektivisera resurserna, ge förutsättningar för en gemensam värdegrund och en helhetssyn i arbetet med barn och ungdom 0-19 år.

Ett intensivt rekryteringsarbete av familjer har genomförts under det tredje året och mycket tid har lagts på att utveckla väl fungerande rutiner för rekrytering av deltagare och hur den nya insatsen Balans ska implementeras i den ordinarie verksamheten.

Balansgrupper under 2009 och 2010

- Fäder till familjehems placerade barn avslutas i mars 2010
- Ungdomar med svårigheter i skolan har parallellt med sina föräldrar ingått i två olika Balansgrupper.
- Humlan är en gruppverksamhet som riktar sig till barn/ungdomar som har föräldrar med missbruksproblematik. Parallellt med en sådan Humlangrupp pågår en föräldragrupp i Balans. Målsättningen är att utöka samverkan med Söderledskyrkan för att kunna erbjuda fler barn och deras föräldrar möjligheten till gruppverksamhet. Under 2010 kommer familjestödsenheten genomföra två barn/ungdomsgrupper och parallellt en föräldragrupp med "Balans" från både barn och ungdomsgruppen.
- Fältassistenter ansvarar för två flickgrupper och en mammagrupp kompletterat med kolloverksamhet för flickorna. Gruppverksamheten avslutas april 2010.
- Föräldrar i konflikt- och kommunikationsproblem med sina tonåringar startar april 2010

Har målet/målen med projektet uppnåtts?

Enligt den utvärdering som genomförts av Ersta Sköndal Högskola har alla projektmålen uppnåtts. En metodbok har utarbetats med beskrivning av hur man förbereder och genomför balansgrupper. En anpassning av arbetsmaterialet som består av olika teman har genomförts och finns att tillgå på stadsdelens intranät. Metodboken kan även spridas till andra stadsdelsförvaltningar.

Delar av utvärderingen visar att familjer upplever

- Att deras självkänsla har förbättrats
- Bättre närhet till sina barn/ungdomar
- En större förmåga att kommunicera och att lösa konflikter
- Bättre humör, nöjdare med sin tillvaro och glädje och närhet i relationerna med sina barn
- Bättre på att sätta gränser och normer
- Ungdomarna upplever en större glädje och stolthet över sig själva och mer tillfreds med sin fritidssituation

Ett brev från en deltagare i Balans

Hej!

Jag heter Klara och jag är mamma till en 15-årig dotter. Som för många andra (ensamstående) mammor har mitt och dotterns förhållande inte varit helt problemfritt... Vi har därför haft en viss kontakt med "socialen". För en tid sedan blev vi erbjudna en kurs, "Balans i livet". Från början var jag mycket skeptisk, osäker och rädd. Det kändes som ett slags straff att jag skulle behöva gå en kurs i, vad jag trodde, mammaledarskap. Idag, med facit i hand, kan jag säga att denna kurs är bland det bästa jag upplevt. Det är ett privilegium att få gå denna. Kursen är på inget sätt förmyndande, förmanande eller nedvärderande. Den är precis tvärtom upplyftande, befriande och stärkande.

Periodvis tuff med mycket navelskådning, ifrågasättande och djupdykning. Men resultatet är fantastiskt. Efteråt har man en helt annan förståelse för sig själv, sina handlingar och sina värderingar. Kursen öppnar helt enkelt ögonen för vem man är, varför och hur. Och på sikt resulterar det i att man blir medveten om sina handlingar gentemot andra, såsom sina föräldrar, syskon, respektive och inte minst sina barn. För mig personligen blev detta en livsresa som jag önskar alla kunde få uppleva. Det blev början till mitt nya liv. Givetvis är jag idag inte en supermamma och jag och min dotter har fortfarande tjafsigt emellanåt men jag har fått större självinsikt, mer tålamod och energi till att förstå och konstruktivt lösa problem. Om ni efter dessa ord fortfarande tvekar, så ring gärna mig så berättar jag mer. Jag önskar er alla lycka till och jag är så avundsjuk på er. (Fanns det en fortsättningskurs skulle jag utan tvekan gå på den. Jag har t.o.m. frågat om det inte går att ordna...)
Slutligen ett stort tack för detta!!!

Nya former för att ta tillvara på stadsdelens gemensamma resurser i det förebyggande arbetet kring barn- och ungdomar.

En organisationsförändring har genomförts under projektets tredje år. I samband organisationsförändringen delades IoF:s barn och ungdomsenhet i två enheter, utredning och familjestödsenheten. Till familjestödsenheten fördes preventionssamordnaren, fältassister samt stödenheten för förskolan. En förstärkning på chefsnivå gjordes för att skapa bättre förutsättningar till utveckling, ledning och styrning av verksamheterna. Cheferna för dessa verksamheter har ett tydligt uppdrag att samverka och utveckla modeller och metoder för tidiga insatser för barn och deras föräldrar på hemmaplan.

Förvaltningens familjestödsenhet samverkar i förebyggande syfte med polis, skola, förskola, barn- och ungdomspsykiatri, mödravårdscentral, barnavårdscentral, ungdomsmottagning och Söderleds kyrkan. Vidare ansvarar enheten för olika metod- och behandlingsverksamheter för barn, ungdom och föräldrar, såsom Balans, Komet, ART, Trappan, Skilda världar och Humlan. Inom enheten ryms ungdomsmottagning, familjebehandlare, familjepedagoger och kvalificerade kontaktpersoner/boendestödjare, preventionssamordnare och fältverksamhet. Även förskolans stödenhet ingår i enheten.

Vilka problem och hinder har funnits under projektiden och vilka lärdomar har vi dragit

Stor personalomsättning inom barn och ungdom och svårigheter att inse värdet och innebörden av metoden: Det tar tid innan en metod/insats upplevs som en naturlig öppenvårdsinsats vilket kräver kontinuerliga informationssatsningar till berörda enheter inom förvaltningen. Vid nyanställningar är det viktigt med information om den nya insatsen Balans. Ett sätt är att planera in en halvdag per termin för information och presentation av de resultat som uppnåtts i aktuella Balansgrupper.

Svårigheter att ge utrymme för utbildade gruppledare att leda Balansgrupper:
Under projekttiden har det visat sig nödvändigt att lägga över hela ansvaret för gruppverksamheten på familjestödsenheten och kolloverksamheten i samarbete med fritiden.

Svårigheter med rekrytering av nya deltagare: Det är nödvändigt med en realistisk planering för genomförande av nya Balansgrupper så att personalen ges utrymme att motivera, planera och genomföra Balans med god kvalitet. En förutsättning för kontinuerliga Balansgrupper är att lägga ett års schema för rekrytering och start av nya grupper. En viktig förutsättning för att rekryteringen av nya familjer ska fungera löpande är att ansvariga chefer inom barn och ungdom har ett gott samarbete kring rekryteringsprocessen.

Målgruppen kräver ett stort motivationsarbete som tar tid. Ansvaret för det första steget i motivationsarbetet ligger hos utredande socialsekreterare som presenterar Balans för familjen. En mer detaljerad beskrivning av insatsen Balans görs av gruppledare inom Familjestödsenheten. Hembesök är en viktig del i motivationsarbetet så att ett förtroende byggs upp mellan gruppledare och familj. När insatsen Balans avslutas ska en uppföljning ske med berörd familj tillsammans med ansvarig handläggare på utredningsenheten och gruppledare. Detta för att kunna avgöra om insatsen varit tillräcklig. En gemensam uppföljning erbjuds även hela Balansgruppen efter sex månader.

Erfarenheter från "Balans i livet" från stadsdelsförvaltningens sida.

Farsta stadsdel har under tre år haft förmånen att få utveckla och pröva metoden "Balans i livet" på olika grupper som på olika sätt haft svårigheter i sin vardag. Genom att hela arbetet följts upp av externa intervjuare har det även varit möjligt att under resans gång göra justeringar för att nå ett optimalt resultat. Vi vet idag att de bästa resultaten har uppnåtts när såväl föräldrar som barn deltagit i arbetet men att upplevelsen för de grupper där endast ena parten deltagit också varit mycket positiv. Bedömningen är att familjerna som deltagit har klarat av att bryta negativa mönster och därmed kunna gå vidare utan att samhället tvingats ta till myndighetsåtgärder. Förvaltningen kommer att fortsätta arbeta med metoden "Balans i livet" till barn och föräldrar och skulle vilja fortsätta att fördjupa uppföljningarna tillsammans med FoU för att på sikt evidensbasera metoden.